

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

ДУРКАЛЕВИЧ Вікторія Володимирівна

УДК 821.161.2'3 (477.83) "20"

Д 84

**СИНТЕТИЗМ ТВОРЧОГО
МИСЛЕННЯ
ІВАНА ФРАНКА
(ПРОЗА ПОЧАТКУ ХХ СТ.)**

10.01.06 – теорія літератури

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Тернопіль – 2007

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі теорії та історії української літератури Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
АНДРУСІВ Стефанія Миколаївна,
Люблінський католицький університет
імені Івана Павла II, завідувач кафедри
української літератури, професор

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
ТКАЧЕНКО Анатолій Олександрович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, кафедра теорії
літератури та порівняльного
літературознавства, професор
кандидат філологічних наук, доцент
ЛУЦАК Світлана Миколаївна,
Прикарпатський університет імені Василя
Стефаника, кафедра української
літератури, доцент

Захист відбудеться “29” червня 2007 року об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К58.053.02 по захисту кандидатських дисертацій при Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027).

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2).

Автореферат розісланий “25” травня 2007 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Гижий В. Л.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Серед розмаїття тем і проблем у сучасному українському франкознавстві домінує зацікавлення “пізнім” І.Франком, І.Франком так званого “смеркального періоду” (Я.Мельник) його літературно-культурної діяльності.

У багатьох наукових дослідженнях здійснюється спроба по-новому прочитати (*перечитати*)¹ низку прозових творів І.Франка, серед яких – “Сойчине крило” (1905), “Як Юра Шикманюк брів Черемош” (1906), “Терен у нозі” (1906), “Великий шум” (1907), “Син Остапа” (1908), “Неначе сон” (1908), що тривалий час або замовчувалися, або (нерідко) розглядалися крізь призму вульгарно-соціологічних стереотипів.

Перечитування Франкових текстів пов’язується із процесом зміни парадигм у літературознавчому дискурсі. Як зауважує Г.Грабович, “момент переходу від одних усталених парадигм до інших [...] знаменує основну внутрішню динаміку інтелектуального процесу – і заразом його закорінення в історичному, а отже ідеологічному та культурному вимірах”². Про те, що в сучасному франкознавстві відбувається активна зміна парадигм, свідчить наявність різноманітних методологій та теоретичних підходів до “пізньої” прози письменника. Плюралізм інтерпретаційних практик сприяє витворенню нового рецептивного поля, в якому багатоаспектно розкривається своєрідність творчого мислення І.Франка зламу століть.

Ключовим поняттям, яким оперують сучасні франкознавці, досліджуючи “пізню” прозу письменника, є поняття *синтезу*, концептуальний діапазон якого є досить широким і охоплює характеристику завершального етапу Франкової діяльності крізь призму таких категорій, як творчий метод, особливості стиле- й жанротворення, а також функціонування ейдологічного виміру творів.

Поняття синтезу витлумачується як активне експериментування митця із жанрами, стилями, образами, але ступінь теоретико-літературознавчого

¹ Важливість перечитування Франкового доробку підкреслює Р.Гром’як, пишучи про те, що “сучасні літературознавці, до якого б покоління вони не належали, мають поважний обов’язок: знову перечитати всі твори І.Франка, витлумачити їх сенс для сучасних читачів, зважаючи при тім на волю автора, на історико-культурний контекст і на рівень і можливості новітньої науки про літературу. Йдеться про те, що йменується тепер реінтерпретацією давніх текстів”. Гром’як Р. Повертаючись до прози Івана Франка...// Ткачук М. Жанрова структура прози Івана Франка (бориславський цикл та романи з життя інтелігенції). – Тернопіль, 2003. – С. 377.

² Грабович Г. “Кобзар”, “Каменярь” і “Дочка Прометей”: українські літературознавчі парадигми та їхні підтексти// Грабович Г. До історії української літератури. Дослідження, есеї, полеміка. – Київ: Критика, 2003. – С. 575.

розкриття цього поняття є неоднаковим. Не в усіх проаналізованих працях поняття синтезу є центральною категорією.

Про явище синтезу “художніх традицій розвинутих європейських літератур” і його вплив на формування творчого методу І.Франка говорить Т.Гундорова³. Діалектичне розуміння синтезу пропонує Р.Голод у своїй статті “Синтезуюча здатність як головна риса творчого методу І.Франка”. Вчений вказує на те, що творчий метод І.Франка є багатовимірний й не піддається чіткому окресленню, його не можна назвати “ні однозначно реалістичним, ні романтичним, ні натуралістичним, ні модерністським, оскільки головною його рисою є синтезуюча здатність, завдяки якій Франко міг збагачувати власний арсенал засобів художнього зображення елементами кожного із зазначених літературних напрямів, поєднуючи часом “непоєднані” на перший погляд начала: аполлонівське і діонісійське, рацію та емоцію, розум і почуття, матеріалізм й ідеалізм, “фактографізм” і фантазування”⁴. До проблеми спадкоємності і синтезу культур у творчому доробку І.Франка звертається Я.Ісаєвич⁵.

Поняттям синтезу користується й М.Легкий. У його студіях над повістю “Великий шум” вказане поняття набуває рис універсальної характеристики, завдяки якій розкривається непересічність цього Модерної твору, особливості його модерної поетики. М.Легкий зауважує, що специфіка повісті “Великий шум” полягає у тому, що цей твір “можна без пребільшення назвати синтезом усіх стилізованих та ідейно-естетичних пошуків письменника, своєрідним підсумком усього його творчого шляху”⁶. Роль і значення неусвідомлюваного чинника “у процесах творчого синтезу” досліджує Р.Піхманець на прикладі теоретико-літературознавчих розважань І.Франка⁷.

³ Гундорова Т. Становлення творчого методу Івана Франка і синтез західноєвропейської і російської художніх традицій// Іван Франко і світова культура: Матеріали міжнародного симпозиуму ЮНЕСКО: У 3 кн. – Кн.1. – К.: Наукова думка, 1989. – С. 226.

⁴Голод Р. Синтезуюча здатність як головна риса творчого методу І.Франка// Українська філологія: школи, постаті, проблеми: Збірник наукових праць Міжнародної наукової конференції, присвяченої 150-річчю від дня заснування кафедри української словесності у Львівському університеті. – Львів: Світ, 1999. – Частина 1. – С.157.

⁵ Ісаєвич Я. Проблеми спадкоємності і синтезу культур у спадщині Івана Франка// Іван Франко і світова культура: Матеріали міжнародного симпозиуму ЮНЕСКО: У 3 кн. – Кн.1. – К.: Наукова думка, 1989. – С. 92 – 96.

⁶ Легкий М. “Великий шум” Івана Франка: до поетики модернізму// Українське літературознавство. – Зб. наук. пр. 2003. – Вип. 66. – С. 78.

⁷ Піхманець Р. Психологічні концепції Івана Франка у світлі новітніх наукових відкриттів// Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин: Матеріали міжнар. наук. конф. – Львів: Світ, 1998. – С. 313 – 319.

Жанрові особливості пізньої прози І.Франка досліджує І.Денисюк, який звертає увагу на “сплав різних родових та видових цінностей”⁸ новели “Сойчине крило”, завдяки чому, на його думку, й витворюється ефект новизни твору; науковець веде також мову про стильовий синтез Франка-новеліста⁹. Поняттям синтезу (у генологічному аспекті) оперує й М.Гуняк, наголошуючи на тому, що повість “Великий шум” може “вважатися синтезом його (І.Франка – В.Д.) художньої діяльності”¹⁰ у повістевому жанрі. На “синтез епічної й ліричної, епічної й драматичної розповіді” у Франковій прозі останніх десятиліть звертає увагу М.Ткачук¹¹.

Явище синтезу у творчості І. Франка осмислювалося і в категоріях “національне” та “християнське”¹². З.Гузар пише про те, що “синтез Франка полягав у ствердженні Євангельської правди та національної ідеї”¹³. Поняття синтезу, як видно із наведених вище прикладів, є досить містким і багатоаспектним, тому саме воно, на нашу думку, є найбільш доречним і найбільш відповідним для спроби осмислення феномену Франкової творчості, особливо пізнього її періоду.

Дослідження “Синтетизм творчого мислення Івана Франка (проза початку ХХ ст.)” стало спробою узагальнення існуючих уже інтерпретаційних практик, у яких поняття *синтез* конкретизувалося поняттями *жанр, стиль, метод* та ін. У межах нашої роботи поняття “синтез” трансформовано у робочий термін (і окремий об’єкт наукового дослідження) – “синтетизм творчого мислення”, який глибше відбиває багатогранність Франкової прози початку ХХ ст.

Поняття “синтез” – як домінуючу властивість творчого мислення митця – запозичуємо у самого І.Франка, який наголошував на тому, що “[...] **поетова задача зовсім противна аналізу: з розрізнених явищ, які**

⁸ Денисюк І. Про родово-видові особливості “Сойчиного крила”// Денисюк І. Невичерпність атома/ Упорядкування та передмова Т.Пастуха. – Львів, 2001. – С. 43.

⁹ Денисюк І. Новаторство новелістики Івана Франка в контексті світової літератури// Іван Франко і світова культура: Матеріали міжнародного симпозіуму ЮНЕСКО: У 3 кн. – Кн.1. – К.: Наукова думка, 1989. – С. 262.

¹⁰ Гуняк М. Новаторство поетики повісті Івана Франка “Великий шум”// Франкознавчі студії/ Ред. кол. Є.Пшеничний (голов. ред), А.Войтюк, В.Винницький та ін. – Дрогобич: Вимір, 2001. – Випуск перший. – С. 15.

¹¹ Ткачук М. Жанрова структура прози Івана Франка (бориславський цикл та романи з життя інтелігенції). – Тернопіль, 2003. – С. 6.

¹² Гузар З. Синтез християнської і національної ідеї у світі Івана Франка// Церква. Нація. Культура. – Вип. 1. Іван Франко і питання релігії. – Дрогобич: Коло, 2004. – С. 22 – 32.

¹³ Гузар З. Повісті та романи// Гузар З. Стежками життя і творчості Івана Франка. Пам’ятка для студента. – Дрогобич: Коло, 2004. – С. 119.

підпадають під наші змисли, сотворити цілість, пройняту одним духом, оживлену новою ідеєю, сотворити новий, безсмертний животвір. Се синтез в найвищій розумінні сього слова (підкреслення наше. – В.Д.)”¹⁴.

На семантику робочого терміна у дослідженні значною мірою вплинуло осмислення поняття “творче мислення/творча свідомість”, запропоноване Ю.Лотманом, на думку якого, “кожна свідомість містить у собі здатність до логічних операцій, тобто до трансформації певних вихідних висловлювань згідно з визначеними алгоритмами, й елементи творчого мислення. Останнє пов’язується зі здатністю трансформувати вихідні висловлювання непередбачуваним чином”¹⁵.

Актуальність дослідження зумовлена кількома підставовими чинниками, а саме: 1) потребою виявлення й обґрунтування спільного (креативного) знаменника, своєрідного ключового інваріанта творчого мислення письменника, завдяки якому з’являється й функціонує світ його художнього слова; 2) необхідністю перечитування творів І.Франка крізь призму поліметодологічного підходу, для якого ці твори якнайкраще надаються; 3) потребою концептуального впорядкування особливостей рецептивного поля, яке виникло навколо пізньої прози І.Франка внаслідок активного звернення до неї кількох поколінь дослідників.

Зв’язок із науковими програмами і планами. Тема дисертації відповідає проблематиці, яку розробляють працівники кафедри теорії та історії української літератури Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (комплексне дослідження творчої спадщини І. Франка із сучасних теоретико-методологічних позицій, а також вивчення інтерпретаційного потенціалу класичних творів української літератури), і узгоджена з координаційною радою „Класична спадщина та сучасна художня література” (Протокол № 1 від 10 березня 2005 р.).

Об’єкт дослідження – явище синтетизму як підставовий механізм творчого мислення І. Франка та моделювання текстів його прози початку ХХ ст.

Предмет дослідження – особливості поетики найбільш репрезентативних з погляду реалізації синтетизму творчого мислення І.Франка прозові твори початку ХХ ст., а саме: “Великий шум”, “Сойчине

¹⁴ Франко І. Старе й нове в сучасній українській літературі// Франко І. Зібрання творів: У 50 т. – К.: Наукова думка, 1982. – Т. 35. – С.110.

¹⁵ Лотман Ю. К построению теории взаимодействия культур (семиотический аспект)// Лотман Ю. Статьи по семиотике культуры и искусства/ Сост. Р.Г.Григорьева, пред. С.М.Даниеля. – СПб.: Академический проект, 2002. – С. 196.

крило”, “Як Юра Шикманюк брів Черемош”, “Неначе сон”, “Син Остапа”, “Терен у нозі”.

Мета дослідження – комплексне (поліметодологічне) осмислення явища синтетизму творчого мислення І.Франка, його реалізації у пізній прозі письменника.

Основні **завдання** роботи полягають у тому, щоб:

1. з’ясувати найважливіші мистецькі ознаки Франкових творів початку ХХ ст., які сприяли й сприяють формуванню навколо них неоднорідного читацького поля;
2. розглянути й докладно охарактеризувати низку теоретико-літературних поглядів І.Франка, які дозволять глибше збагнути особливості синтетизму творчого мислення письменника, його розуміння таких підставових категорій художньої комунікації, як “автор”, “твір”, “читач”;
3. обґрунтувати необхідність застосування багатоаспектного (поліметодологічного) витлумачення, яке сприяло б глибшому зрозумінню явища синтетизму – визначальної засади творчого мислення І.Франка;
4. дослідити, яким чином реалізується явище синтетизму творчого мислення на прикладі пізньої прози І. Франка;
5. актуалізувати інтерпретаційний потенціал Франкової прози початку ХХ ст.

Методологічна база дослідження охоплює 1) теоретико-літературні погляди І.Франка на природу функціонування творчого мислення митця, а також на особливості розгортання художньої комунікації, її базових понять – “автор”, “твір”, “читач”; 2) структурально-семіотичне прочитання (Р.Барт, Ю.Лотман, У.Еко) літературних текстів; 3) теорія міфу М.Еліаде; 4) психоаналітичні концепції З.Фройда і К.-Г.Юнга. Методологічним орієнтиром стали також праці теоретиків літератури С.Андрусів, М.Гольберга, Р.Гром’яка, А.Ткаченка, Я.Поліщука, Г.Грабовича, Н.Зборовської, Н.Калиниченко, а також франкознавчі дослідження А.Войтюка, З.Гузара, І.Денисюка, Р.Гром’яка, Я.Мельник, М.Легкого, Б.Тихолоза, М.Льницького, Т.Пастуха, Н.Тодчук, Р.Чопика, О.Мороза, М.Ткачука, Р.Голода, Т.Гундорової, М.Гуняка, М.Свшана, І.Журавської, М.Комариці І.Михайлина, М.Мочульського, О.Пахльовської, Р.Піхманця, Ф.Пустової, Л.Скупейка, Фізера І. та ін.

Основними **методами** дослідження є: структурально-семіотичний (дозволяє виокремити і проаналізувати певні структуротворчі константи пізньої Франкової прози); контекстуальний (сприяє глибшому усвідомленню оригінальності пізніх творів І. Франка у порівнянні із: а) іншими творами цього ж письменника; б) його літературознавчими настановами; в) творами інших митців); психоаналітичний метод (дозволяє по-новому розглянути екзистенційний вимір творів, особливості як-концептуальної структури персонажів); метод архетипного витлумачення (поглиблює розуміння антропологічного виміру пізніх Франкових творів,

архетипної символіки й варіантного втілення ініціаційної схеми персонажів); метод докладного прочитання (актуалізує інтерпретаційний потенціал творів, дає нове асоціативне висвітлення образів, тем, мотивів пізньої прози І.Франка); рецептивний (засада незлиття горизонтів – дотримання комунікативної дистанції – твору й читача сприяє об'єктивному витлумаченню твору); герменевтичний метод (принцип герменевтичного кола дозволяє докладніше розглянути й проаналізувати корелювання “цілого” (синтетизм творчого мислення) й “частини” – реалізації цього явища у конкретних творах І.Франка).

Наукова новизна дослідження. Пропонована праця – перше в українському літературознавстві системне висвітлення особливостей мистецької природи пізньої Франкової прози крізь призму поняття “синтетизм творчого мислення”.

У кандидатській роботі виокремлено наявність сформованого за кілька останніх років інтерпретаційного нурту у франкознавчих студіях, де розглядається специфіка творчої діяльності І.Франка за допомогою багатоаспектного поняття “синтез”. Кандидатське дослідження є спробою поглиблення названого типу студій завдяки впровадженню нового теоретико-літературного поняття “синтетизм творчого мислення”, що дозволило, по-перше, вийти поза межі опрацьованих уже категорій жанру, стилю, методу, по-друге, сприяло якісно новому прочитанню аксіологічного, онтологічно-метафізичного й антропологічного вимірів пізніх творів І.Франка.

Наукова новизна дисертації полягає й у тому, що вона є першою спробою теоретико-літературознавчої реконструкції концептуальної схеми “автор-твір-читач” (як автентичної для Франкових поглядів комунікативної моделі “цілий чоловік” – “слово” – “цілий чоловік”), зафіксованої у численних (епістолярій, публіцистика, наукові й художні тексти) висловлюваннях І.Франка.

У роботі здійснена спроба цілісного переосмислення явища синтетизму як універсального механізму творчого мислення і моделювання художньої комунікації у творах І.Франка початку ХХ ст. За допомогою поліметодологічного підходу вдалося розглянути Франкові твори (“Великий шум”, “Сойчине крило”, “Як Юра Шикманюк брів Черемош”, “Неначе сон”, “Син Остапа”, “Терен у нозі”) як єдиний багатовимірний художній текст, відкритий на активний діалог із читачем. Систематизовано і проаналізовано основні тенденції формування витлумачувальних моделей у сучасному українському франкознавстві як результату звернення до творів письменника кількох поколінь дослідників. Актуалізовано інтерпретаційний потенціал аналізованих творів і запропоновано нові можливості їх прочитання.

Теоретичне і практичне значення роботи. Результати дослідження можуть бути використані у нормативних теоретичних та історико-

літературних курсах, спецкурсах і спецсемінарах, присвячених осмисленню проблеми художньої комунікації, творчих принципів Франкового мислення, особливостей побудови та функціонування Франкової прози кінця XIX – початку XX ст.; враховані при написанні дипломних та курсових робіт з проблем теорії та історії літератури, а також при створенні монографій, підручників і навчально-методичних посібників зі спорідненої проблематики.

Апробація результатів дослідження. Дисертацію обговорено і схвалено на засіданні кафедри теорії та історії української літератури Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол №5 від 14 листопада 2003 року). Основні теоретичні положення викладено в доповідях, виголошених на наукових конференціях “Іван Франко і питання модернізації української літератури межі XIX- XX ст.” (Дрогобич, 2000), “Іван Франко і питання релігії” (Дрогобич, 2001) та “Іван Франко і польська культура” (Дрогобич, 2002); VIII семінарі творчої молоді України “Самовизначення в координатах сучасності: людина, культура, нація” (Ірпінь, 2002); XVI, XVII, XVIII, XIX та XX щорічних наукових франківських конференціях (Львів, 2001 – 2005); Міжнародному симпозіумі “Orbis terrarum Івана Франка” (Дрогобич, 2005); Міжнародній науковій конференції “Біблія в українській літературі” (Люблін, 2005); VIII Міжнародній славістичній конференції молодих науковців “Світ слов’ян у мові і культурі” (Поберово, 2006), Міжнародній науковій конференції “Етнокультурні цінності і сучасна філологія” (Рівне, 2006), Міжнародній науковій конференції “Українська література XIX-XXI ст. в європейському контексті” (Люблін, 2006), Всеукраїнській науковій конференції “Творчість І.Я. Франка в контексті української духовності” (Житомир, 2006); щорічних звітно-наукових конференціях викладачів та аспірантів Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі *Вступу*, чотирьох розділів, *Висновків* та *Бібліографії* (328 позицій). Загальний обсяг дисертації 216 сторінок, з них 178 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, окреслено його зв’язок із науковими програмами й планами кафедри, визначено об’єкт та предмет, сформульовано мету і завдання роботи, докладно схарактеризовано її методологічну основу, з’ясовано наукову новизну, теоретичне й практичне значення отриманих результатів, а також подано відомості про їхню апробацію в доповідях на наукових симпозіумах, конференціях і семінарах та в публікаціях у фахових виданнях.

У **першому розділі** – “*Проблема синтезу у творчості І.Франка в сучасному українському франкознавстві*” – проаналізовано особливості

функціонування Франкових творів – “Великий шум”, “Сойчине крило”, “Як Юра Шикманюк брів Черемош”, “Терен у нозі”, “Син Остапа”, “Неначе сон” – у рецептивному полі кількох дослідницьких поколінь. Звернено увагу на явище відкритості Франкових творів до численних – часом, діаметрально протилежних, – різночитань, наявність яких засвідчила невичерпність інтерпретаційного потенціалу творів, їхню налаштованість на активний діалог із читачем.

У підрозділі 1.1. – *“Пізня проза І.Франка: основні тенденції її прочитань”* – підкреслено, що в сучасному літературознавчому дискурсі спостерігається жваве зацікавлення пізніми творами І.Франка. Існує чимало визначень, за допомогою яких намагаються окреслити сутність феномену пізнього І.Франка. Говорять про “модернізм”, “гуманітаризм”, “неоромантизм”, “неокласицизм”, “модерністичний фольклоризм” та ін. Особлива увага звертається на такі риси Франкової прози початку ХХ ст., як: парадоксальність, нереалістичність, параболізм й амбівалентність образо- й сюжетотворення. Ключові категорії, за допомогою яких розглядаються підставові властивості досліджуваних творів можна згрупувати у вигляді відповідних опозицій. Серед найчастіше вживаних опозицій вказані такі, як: “сакральне/профанне”, “реальне/ірреальне”, “буденне/виняткове”, “вічне/минуше”, “чоловіче/жіноче” та ін. Доведено, що особливу нішу у контексті літературознавчих студій над пізніми творами І.Франка займають праці, у яких особливості його прози пов’язуються із поняттям синтезу – жанрового, проблемно-тематичного, стильового, образного. Пізня Франкова проза, завдяки численним різночитанням, що базуються на сучасних теоретиколітературознавчих підходах, постає як багатовимірний текст, який не припиняє генерувати нові множинні смисли.

У підрозділі 1.2. – *“Сойчине крило І.Франка: історія прочитань”* – проаналізовано низку літературознавчих праць, присвячених стильовим, жанровим, проблемно-тематичним особливостям Франкового твору. Звернено увагу на те, що твір отримав надзвичайно високу оцінку серед сучасників митця. А.Крушельницький, характеризуючи збірку “На лоні природи і ін. оповідання”, писав про “Сойчине крило” як про “найновіше”, “найбільш інтересне оповідане”. Чимало дослідників розглядають “Сойчине крило” крізь призму концептуальних опозицій: “віртуальна реальність – реальне життя” (М.Гуняк), “романтичний – реалістичний тип світовідчуття героїв” (Л.Гаєвська), “фатальна жінка – антиромантичний герой”, “естетизація – естетика”, “гра – природність” (Т...Гундорова) та ін. До проблеми наскрізних для Франкової творчості тем, мотивів, образів, які поглиблювалися у пізній прозі під впливом творчої еволюції митця, зверталися І.Денисюк, М.Ільницький, М.Легкий, Т.Пастух, Р.Чопик та ін. Навколо “Сойчиного крила” викристалізувалося

широке інтерпретаційне поле, яке є знаком активного перероблення, активного звертання до цього твору кількох читацьких поколінь.

У підрозділі 1.3. – *“Повість “Великий шум: конфлікт інтерпретацій”* – виявлено й проаналізовано своєрідну бінарну закономірність, яка чітко виявлялася вже у найперших спробах інтерпретації повісті та поглиблюється в сучасних прочитаннях. Саме тому формування рецептивного поля навколо повісті “Великий шум” осмислюється крізь призму концепції “конфлікту інтерпретацій”. Такий підхід дозволив розглянути діаметрально протилежні характеристики Франкової повісті як закономірні явища єдиного процесу, завдяки якому й відкриваються різні грані “інтерпретованого буття” (П.Рікер). Складність сприйняття (а властиво, несприйняття) повісті “Великий шум” українською інтелігенцією зумовлювалася, перш за все, існуванням у її свідомості стереотипу Франка-народника, Франка-суспільника, Франка-борця, Франка-мораліста, Франка-вихователя нації і т. п. У літературознавчих студіях та спогадах його сучасників нерідко можна натрапити на здивування, обурення, співчуття. Адже експериментування І.Франка, представлені у його прозі початку ХХ ст., не вклалися у відомі для широкої публіки стереотипи Франка-“просвітника”. У сучасних франкознавчих студіях “Великий шум” перебуває у центрі перетину двох яскравих інтерпретаційних позицій, заявлених у статтях Т.Пастуха “Печать недужого духу в повісті Івана Франка “Великий шум” та М.Легкого “Великий шум” Івана Франка: до поетики модернізму”. Обидва дослідники визнають непересічність та винятковість цієї повісті у прозовій спадщині І.Франка. Але природу непересічності та винятковості вони витлумачують по-різному. Для обох дослідників таким компонентом виступає психічна деструкція особистості, яка, проте, витлумачується в оцінкових категоріях “плюс”/“мінус” й артикулюється відповідно як “печать недужого духу” та “одне із джерел модернізму”.

У підрозділі 1.4. – *“Відкритість твору як визначальна засада його різночитань”* – вказано на те, що Франкова проза початку ХХ ст. сформувалася як відкритий для різночитань текст, який у нових комунікативних ситуаціях виявляв активність до генерування численних, раніше прихованих, смислів. Відкритий твір є складним поліфункціональним утворенням, сценарій розгортання якого відбувається за зразком функціонування складної семіотичної системи. Текст розповідає, приховує, запитує. Представлена у ньому картина світу прочитується крізь низку численних кодів, що потребують адекватних розшифрувань. Життя такого тексту є постійним переступанням меж, порушенням усталених заборон. Життя відкритого твору – це рух, це постійний вихід із рівноваги, постійне реагування на зміни культурних контекстів (комунікативних ситуацій). Відкритий твір вимагає діалогу, отже, – спільноти розуміючих осіб. Підкреслено, що у *відкритості*

Франкових творів закладалася й модель *відкритого* читача – налаштованого на сприйняття складної й багатовимірної художньої реальності його творів останнього десятиліття.

У другому розділі – *“Синтетизм як визначальна засада творчого мислення та моделювання художньої комунікації І.Франка”* – здійснена теоретиколітературознавча реконструкція синтетичної у своїй основі концепції художньої комунікації, окресленої І.Франком, докладно проаналізовано його погляди на особливості формування і функціонування комунікативної тріади “автор – твір – читач”. На підставі опрацьованого епістолярію, теоретико-, історико-літературної, літературно-критичної спадщини, а також художніх текстів з’ясовано, що глибоке й багатовимірне розуміння особливостей перебігу художньої комунікації у контексті досліджуваних матеріалів функціонує у вигляді органічної для Франкового мислення тріади “цілий чоловік – слово – цілий чоловік”.

У підрозділі 2.1. – *“Концепція автора у літературознавчих роздумах І.Франка”* – проаналізовано Франкові висловлювання про роль і значення автора як емпіричної одиниці, якій притаманні *автентичність* пережиття, *автентичність* переосмислення й *автентичність* реалізації побаченого, почутого, пережитого у цілісному слові. Звернено увагу на засадні для І.Франка розмежування феномену автора як певної соціальної ролі й автора як творця власного художнього світу. Підкреслено важливість неусвідмлених сфер авторської психіки як одного із конструктивних чинників появи нових творів. Неусвідомлені аспекти людської психіки є для І.Франка потенційними механізмами урухомлення авторської стратегії, що підтверджується його висловлюваннями про спосіб творення (як процесу) художніх текстів. Поява нового твору безпосередньо пов’язана із складним процесом сприйняття-засвоєння-впорядкування життєвого матеріалу, а також синтезування такого матеріалу у цілісний ідейно-естетичний об’єкт. І.Франко активно використовував стратегію емпіричного автора у власній комунікативній практиці. Основні завдання емпіричного автора, на його думку, полягають у підтвердженні автентичності переосмислюваного матеріалу й у спростуванні тенденційності наївного біографізму, а також у встановленні комунікативної дистанції (поет Мирон ≠ І. Франко). Емпіричний автор подає інформацію, яка має заповнити лакуни, пов’язані із цілісним сприйняттям творів. Така інформація кидає світло на процесуальність, кристалізацію відповідних художніх текстів, на динамічні аспекти “виношування” й “виокруглення” образів. Однією із найпомітніших тенденцій функціонування емпіричного автора є його схильність виступати у ролі зразкового читача або ж апелювати до зразкового читача з метою зосередження його уваги на автентичності й відкритості твору. З’ясування Франкової точки зору на роль емпіричного автора дозволило

уникнути можливих непорозумінь, які з'являлися під час інтерпретації його творів.

У підрозділі 2.2. – *“Корелятивна пара “автор – твір” у літературознавчій концепції І.Франка”* – розглянуто систему Франкових автокоментувань, завдяки яким вдалося глибше збагнути творчу лабораторію письменника, його погляди на кореспондування таких категорій, як “автор” – “твір”. Окрім автентичності – як головної засади творчої діяльності митця – у низці Франкових самоокреслень надзвичайно важливими є визначення “мініатюрист” й “мікроскопіст”. Техніка мікроскопіста зумовлюється низкою визначальних творчих прийомів, а саме: *межевістю* (емоційною, образною, композиційною) – *сконцентрованістю* (групування епізодів, образів) – *універсальним синтезом* (“цілий світ у краплі води”), – завдяки яким впорядковується нове художнє повідомлення. Синтетизм Франкового мислення виявляється у рівноправному потрактуванні усіх стратегічних елементів художньої комунікації. Слово у комунікативній моделі І.Франка завжди є *чийсь* словом, воно має національно-культурну локалізацію. Кожен народ промовляє *своє* слово, виражаючи у такий спосіб неповторність *свого* буття. Митець для І.Франка є виразником універсального слова: у ньому національне і загальнолюдське творять неподільну єдність. Кореляція “автор – твір” у контексті Франкових розмислів трансформується у багатовимірну діаду “цілий чоловік – слово”.

У підрозділі 2.3. – *“Літературознавчі рефлексії І.Франка над комунікативною діадою “читач – твір”* – у сконцентрованій формі представлено Франкове розуміння взаємин, які відбуваються на рівні “читач – твір”. Аналіз низки Франкових висловлювань дозволив сформулювати твердження про те, що твір для нього у плані комунікативної активності є відкритою системою. Стратегія твору – це стратегія співбесідника, котрому завжди є про що розповісти. Твір для І.Франка є словом, котре очікує свого читача як цілого чоловіка. Механізми функціонування твору, специфіка його полівалентної природи, стратегія ініціювання, генерування нових смислів, а також низка інших аспектів семіозису повинні сприйматися на підставі апостеріорних суджень. У жодному випадку повноцінний комунікативний акт не повинен відбуватися за схемою якихось апріорних матриць. Апріорні схеми руйнують автентичність художнього спілкування і перекреслюють існування комунікативного ланцюга: *“цілий чоловік – слово – цілий чоловік”*.

У підрозділі 2.4. – *“Комплекс методологій дослідження – ключ до розуміння синтетизму творчого мислення І.Франка”* – обґрунтовано необхідність багатоаспектного прочитання Франкової прози початку ХХ ст. з огляду на цілісну (синтетичну) модель художньої комунікації у творчості І.Франка й відкрити, діалогічну природу його творів. У

кандидатському дослідженні вказано на те, що до найважливіших аспектів запропонованої витлумачувальної схеми належать: 1) розмежування літературного й позалітературного фактів; 2) розуміння художньої реальності як окремого багатовимірного тексту із відповідно впорядкованою ієрархією кодів; 3) сприйняття Франкової прози початку ХХ ст. як оригінального повідомлення із відкритою інтерпретаційною перспективою (як явища безперервного генерування нових сенсів).

У третьому розділі – *“Проза І.Франка початку ХХ ст. як явище художнього синтезу”* – з’ясовано основні особливості семантики та поетики Франкових творів *“Великий шум”*, *“Сойчине крило”*, *“Як Юра Шикманюк брів Черемош”*, *“Терен у носі”*, *“Неначе сон”*, *“Син Остапа”* як диференційованого текстового утворення; виявлено й охарактеризовано систему тих принципів, за допомогою яких й відбувається творчий синтез як визначальна підстава творчого мислення І.Франка, яка сприяла появі його прози початку ХХ ст.

У підрозділі 3.1. – *“Переклад як джерело творчого імпульсу І.Франка”* – вказано на те, що появі творів *“Сойчине крило”* й *“Великий шум”* сприяла постійна відкритість І.Франка до інших культурних світів, одним із яскравих виявів якої були численні переклади й переспіви текстів з чужих літератур, що стали цінним надбанням української культури. Переклад був для І.Франка одним із шляхів пізнання іншої культури як іншого (оригінального) світобачення, іншої (самобутньої) свідомості, здатної у властивий лише для неї спосіб впорядковувати світ і виявляти себе у цьому світі. Кожна національна культура була для І.Франка автентичним текстом, котрий не лише є мовою інакшості, а й стає надзвичайно важливим засобом самопізнання. Доведено, що зосередженість І.Франка на практичній реалізації власної концепції міжкультурного діалогу стала поштовхом до появи у його літературно-культурній спадщині подвійних текстів – перекладених й оригінальних (автентичних).

У пункті 3.1.1. – *“Семантика й символіка імені у перекладеному й новому творах (на прикладі новели “Сойчине крило”)*” – з’ясовано механізми творчої рецепції, пов’язані із перекладом фрагментів прози Марка Твена. Зауважується, що, перекладаючи інокультурний текст (оповідання Марка Твена), І.Франко свідомо трансформував його (центрував, об’єднав у невеличку за обсягом діалогію *“Том Кворц”*, *“Синя сойка”*), виступав ініціатором структурних зсувів (власні заголовкові комплекси, експериментування з іменем), тобто додатково закодував первинний (вихідний) текст з метою підвищення ефективності сприйняття цього твору українським читачем. До основних механізмів *перекодування*, реалізованих творчим мисленням автора, належить діяльність механізмів *символічного, семного та наративного* кодів. У результаті їхнього

функціонування **персоніфікаційна** (визначальна природа функціонування імені у Марка Твена) замінена **символічною** природою у творі І.Франка; функціонування ж імені як **об'єкта** нарації (Том Кворц та сойка є функціональними фігурами оповіді Діка Бекера) переструктурована у словесне **самотрансцендування імені** (Хома-Томассо-Томассіно-Массіно та Марія-Маня-Манюся-Сойка витворюють власне комунікативне поле – багатовимірний дискурс саморепрезентації). Переклад, а властиво творче прочитання, оповідань Марка Твена стає для І.Франка джерелом творчого імпульсу й умовою появи цілком нового, оригінального твору – новели “Сойчине крило”.

У пункті 3.1.2. – *“Роль заголовку у формуванні інтерпретаційної перспективи нового твору (на прикладі повісті “Великий шум”)*” – звернено увагу на те, що подібність заголовкового комплексу Франкового твору (“Великий шум”) й твору М.Некрасова (“Зелений шум”) стає причиною інтерпретаційної редукції повісті. У кандидатському дослідженні здійснено спробу витлумачити повість І.Франка як оригінальний, наділений власною інтерпретаційною перспективою твір, який корелює із віршем М.Некрасова у плані трансформації його символики й фабульної структури. Підкреслено, що І.Франко не “запозичував” і не “використовував” чийогось естетичного досвіду, але формувал власний світ нової текстової реальності, котра не підлягає зворотнім процесам перекодування і вимагає нового прочитання й нового розуміння, осягнення.

У підрозділі 3.2. – *“Інтертекстуальний горизонт Франкової прози початку ХХ ст.: реалізація стратегії “автор як читач для інших”*” – вказано на те, що світ Франкових творів є сферою перетину численних кодів і голосів, які забезпечують йому безперервну перспективу міжкультурного діалогу. Культурний простір просочується крізь смислову тканину Франкових творів, залишаючи у ньому оригінальні, несподівані сліди творчого діалогу. Інтертекстуальність Франкової прози – це, перш за все, мистецький синтез ключових образів й архетипів європейської культури, символічного світу Біблії й власних (з інших Франкових творів) мотивів, сюжетів, схем.

У пункті 3.2.1. – *“Асоціативне поле образної діади Марія – Хома”* – ефект появи нової художньої реальності визначено як синтетичний сплав авторських інтекстів (існуючих до написання новели “Сойчине крило” Франкових текстів) й літературно-культурних архетипів. У новелі знаходимо поглиблення мотиву помираючої-воскресаючої жінки (притаманного творам “Батьківщина”, “Перехресні стежки”); непокірної жінки (“Маніпулянтка”, “Чи вдуріла?”); жінки-спокуси (“Лісова ідилія”). У художню тканину “Сойчиного крила” органічно вплетені архетипальні опозиції Адам/Єва, Хома/Марія, Фауст/Маргарита, Пер-Гюнт/Сольвейг. Звертається увага на те, що новизна творчого мислення І.Франка полягає у

моделюванні синтетичного літературно-культурного типу “цілого чоловіка”, який не вкладається у прокрустове ложе героя-народника, героя-вихователя, героя-суспільника. Образи Марії й Хоми розгортаються як окремий синтетичний текст, що вимагає від читачів неабиякої пресупозиції (інтертекстуальної енциклопедичності), яка й дозволить осягнути глибину й неповторність зреалізованого І.Франком багатоголосого образу.

У пункті 3.2.2. – *“Інтертекстуальне прочитання повісті “Великий шум”* – діалогічний континуум Франкової повісті розглянуто як багатовимірний текст, пронизаний різноманітними культурними субкодами, семантичне поле яких не дозволяє сприймати наративну реальність цього тексту як демонстрацію одновимірної сімейно-побутової проблематики. Наголошено, що саме завдяки актуалізації потужної інтертекстуальності повість “Великий шум” функціонує як напружений поліфонічний дискурс, у центрі якого – розірваний світ інтерперсональних взаємин, а також подолання цієї розірваності (хаотичності) шляхом витворення утверджуючого простору – екзистенційного Дому. Проаналізовано, як в асоціативному полі, яке розгортається навколо образу кривавого ока, потрапляють оригінальні (оповідання “Місія”, “Терен у нозі”), перекладені (“Сумління” В.Гюго) й творчо інтеріоризовані (“Король Лір” В.Шекспіра) тексти, які сприяють художній організації повісті “Великий шум” як синтетичної багатоголосої реальності, відкритої для безперервного міжкультурного діалогу.

У підрозділі 3.3. – *“Неоднорідність тексту як джерело його інтерпретаційного потенціалу”* – досліджено художні особливості таких Франкових творів, як: “Терен у нозі”, “Син Остапа”, “Неначе сон”, “Як Юра Шикманюк брів Черемош”, що також моделюються у вигляді багатовимірної й складної художньої реальності й потребують, отже, активної співпраці читача. Для зручності розгляду зазначених творів запропоновано згрупувати їх у вигляді функціональних пар відповідно до тих креативних механізмів, які виконують у їхній структурі роль генераторів нових смислів.

У пункті 3.3.1. – *“Неначе сон” й “Син Остапа”: репрезентація онейричної діалогії”* – вказано на те, що твори “Неначе сон” й “Син Остапа” – це, перш за все, складні багатовимірні тексти, що потребують кількаразового перечитування й підбору відповідного дешифрувального інструментарію. Різноманітність кодів (культурний, герменевтичний, проайретичний) забезпечує смислову рухливість й відкритість художньої системи, сприяє поглибленню діалогічних процесів на рівні *“текст – текст”* й *“текст – метатекст”* (метачитання) у внутрікультурному й міжкультурному континуумах. Синтетична стратегія обох текстів “працює” за принципом перемикування ключових кодів, у результаті чого текст прочитується – щонайменше – на двох функціональних рівнях,

перетин і взаємонакладання яких створюють ефект реально-ірреальної сновізійної моделі.

У пункті 3.2.2. – *“Як Юра Шикманюк брів Черемош” й “Терен у нозі”: реалізація стратегії “текст у тексті”* – особливості розгортання тексту досліджуваних творів розглянуто на прикладі реалізації у їхній структурі принципу “тексту у тексті”. Доведено, що у тексті повісті-новели “Як Юра Шикманюк брів Черемош” відбувається гра семіозису між двома субрівневими структурами, представленими історією старого Юри Шикманюка та історією діалогу надреальних істот – Білого та Чорного демонів. Розмова обох демонів викристалізовується в окремий драматизований текст, основна функція якого полягає у наданні поглибленого звучання екзистенційній ситуації переходу, в якій опиняється скривджений Юра, а також у тому, щоб перевести одновимірність реалістичного зображення конкретної життєвої історії в універсальну метафізичну модель людського тут-буття. В оповіданні “Терен у нозі” морально-етична інтенційність притчевої настанови також властива одному із субтекстуальних утворень, яке виконує функцію витлумачувального ключа для поведінки старого Миколи Кучеранюка. Історія, яку розповідає Юра, розглядається як реалізація стратегії “текст у тексті”.

У четвертому розділі – *“Міфопоетичний вимір Франкової прози початку ХХ ст. як окремий синтетичний “текст”* – увагу зосереджено на тому, що синтетизм як універсальна модель мислення і текстотворення виявляється у Франковій прозі початку ХХ ст. й на рівні іманентної розповіді про людину цілісну – “цілого чоловіка”. Підкреслено, що ця “розповідь” є однією із найцікавіших образних структур антропології Франкових творів. На думку Т. Гундорової, “всю Франкову творчість можна розглядати як драму “цілого чоловіка” та “людськості”¹⁶. Спроба інтерпретації образу цілого чоловіка у запропонованому дослідженні безпосередньо пов’язана із переосмисленням літературознавчих праць, присвячених проблемі “цілісності”, яка представлена у працях З. Гузара, Б. Тихолоза, Т. Гундорової. Проаналізовано, що образ “цілого чоловіка” у семіосфері досліджуваних творів функціонує як окремий інваріантний текст із конкретними (реалізованими у відповідних творах) варіантними репрезентаціями. Цей текст є ключем до зрозуміння антропології Франкових творів. Доведено, що у творах “Сойчине крило”, “Великий шум”, “Син Остапа”, “Неначе сон”, “Як Юра Шикманюк брів Черемош”, “Терен у нозі” спільним повідомленням виступає екзистенційна ситуація людської душі-на-шляху. Франкові герої постійно перебувають у дорозі, яка поряд із реальним, фізичним виміром, набуває значення

¹⁶ Гундорова Т. Аскет// Гундорова Т. Франко не Каменяр. Франко і Каменяр. – Київ: Критика. – С. 254.

метафізичного, такого, що символізує прагнення людини віднайти власну сутність, збагнути глибини власного “я”.

Підрозділ 4.1. – “Образ “цілого чоловіка” у “пізній” прозі І.Франка” – звернено увагу на те, що на рівні надтексту в аналізованих творах йдеться не стільки про героїв, скільки про *засимволізовані знаки* драми людського буття. Надтекст (метасюжет) – дзеркальна знакова система – розгортається як окремий семіотичний простір із власними смислоутворювальними процесами. В метасюжеті “Сойчиного крила” яскраво представлений акт подвійної реактуалізації міфу про духовне пересотворення, у якому ситуація *шляху-до-себе* розгортається як ситуація *шляху-до-іншого*. І Хома, і Марія повинні пройти власну дорогу життя, як дорогу паломництва, як дорогу здобуття нової правди про себе й про іншого. Надтекстуальна схема повісті “Великий шум” розгортається як ініціаційна зустріч особистості (Антоній Субота) із вимірами власних не до кінця усвідомлених внутрішніх стихій, осягнення котрих дозволяє їй ступити на шлях цілісного переживання й проживання у світі автентичних цінностей. Техніка психоаналітичного прочитання вказаних творів дозволила глибше проаналізувати не лише особливості репрезентації інтерперсональних взаємин, але й складний світ інтраперсонального виміру Франкової образності. Показано, що у пізній Франковій прозі проблема цілісності зазнала помітної ідейно-естетичної еволюції і розгорнулася в ініціаційну розповідь про поступове освоєння несвідомого простору людського “я”.

У підрозділі 4.2. – “Міфосимволіка Франкових творів початку ХХ ст.” – вказано на те, що однією із найхарактерніших ознак образного виміру Франкової прози початку ХХ ст. є *ініціаційна символіка*. Метасюжетна символічна структура текстів “Сойчине крило”, “Великий шум”, “Як Юра Шикманюк брів Черемош”, “Терен у носі”, “Син Остапа”, “Неначе сон” розгортається як ініціаційний сценарій людського буття-у-світі, як реактуалізація міфу про втрачену й відновлену духовну цілісність. У надтексті (символіко-ініціаційному дискурсі) реалізується оригінальний Франків міфопоетичний архетип “цілого чоловіка”, демонструється несподіване варіантне розв’язання його (архетипу) смислової наповненості. Символи *Дому, Крил, Терену, Переходу, Води* яскраво відбивають особливості етико-антропологічного й аксіологічного вимірів Франкової прози початку ХХ ст., поглиблюють звучання образу “цілого чоловіка”, що є яскравим втіленням синтетизму творчого мислення письменника.

У **висновках** дисертації подано теоретиколітературознавчі узагальнення щодо категорії “синтетизм творчого мислення”, з’ясовано структурні особливості цього явища, простежено специфіку його проектування на пізню прозу письменника.

Підкреслено, що явище синтезу у творчості І. Франка досі не осмислене ще достатньою мірою. Запропоноване кандидатське дослідження є спробою аналізу цього феномену творчого мислення письменника шляхом комплексного поліметодологічного аналізу. В дисертації окреслено широкий проблемний діапазон досліджуваного явища, що спонукало до пошуку відповідного літературознавчого поняття для осмислення його найсуттєвіших ознак. Предметом дослідження є явище синтезу як іманентна властивість творчого мислення І.Франка, що в особливий спосіб реалізувалася у його “пізній” прозі.

У результаті проведеного дослідження виявлено й проаналізовано основні тенденції поетикальних змін Франкової прози початку ХХ ст. З’ясовано специфіку текстотвірних процесів, охарактеризовано основні механізми динамізації семіозису. Доведено визначальну роль ідейно-естетичної еволюції сталих для Франкових творів образів-архетипів (символіко-ініціаційний дискурс образу “цілого чоловіка”); посилення інтертекстуалізації (культурологічно-діалогічна роль Франкового перекладу, постава “автора як читача для інших”, феномен творчого імпульсу) та міфопоетизації (поглиблення значення і ролі ініціаційної символіки); ускладнення структури текстуального простору (переплетення онейричного та реалістичного письма, принцип побудови “текст у текст”).

Комплексне вивчення особливостей реалізації явища синтетизму творчого мислення І.Франка у його прозі початку ХХ ст. дозволило глибше простежити зв’язок між теоретичним (концепція художньої комунікації “цілий чоловік – слово – цілий чоловік”) і практичним (формування Тексту початку ХХ ст. – “Сойчине крило”, “Великий шум”, “Як Юра Шикманюк брів Черемош”, “Терен у нозі”, “Син Остапа”, “Неначе сон”) дискурсами.

Дисертація стала спробою накреслення одного із можливих літературознавчих підходів до інтерпретації “пізньої” прози І.Франка, а також засвідчила, що проблема синтетизму творчого мислення є складним і багатограним явищем, яке потребує подальших наукових студій.

Основні положення дисертації викладено у таких публікаціях:

1. Дуркалевич В. “Єврейська тема” у двох редакціях повісті Івана Франка “Петрії і Довбушуки”: рух тексту-твору// Українське літературознавство. – Зб. наук. Праць, 2003. – Вип. 66. – С. 47 – 54.

2. Дуркалевич В. Художня проза Івана Франка *fin de siècle*: реконструкція самості// Слово і час. – 2005 –№ 11. – С. 7 – 14.

3. Дуркалевич В. Символічний код текстуального простору художньої прози І. Франка початку ХХ ст.// *Studia methodologica*. – Випуск 15. – Тернопіль, 2005. – С. 52 – 57.

4. Дуркалевич В. Синтетизм як принцип образотворення у Франковій прозі початку ХХ ст.// Вісник Житомирського університету імені Івана Франка. – Житомир, 2006. – Вип. 26. – С. 138 – 142.

5. Дуркалевич В. “Жидівська тема” у двох редакціях повісті І. Франка “Петрії і Довбушуки”: рух тексту// Тези доповідей шістнадцятої щорічної наукової конференції, присвяченої 145-річчю від дня народження Івана Франка (17- 19 жовтня 2001 року)/ Відп. ред. Л.П.Боднар. – Львів, 2002. – С. 53 – 54.

6. Дуркалевич В. Сповідальний дискурс як націоекзистенційний репрезентант біблійного аксису у творчості Івана Франка// Франкознавчі студії. – Зб. наук. праць/ Ред. кол. Є.Пшеничний (голов. ред.), А.Войтюк, В.Винницький та ін. – Дрогобич: Вимір, 2002. – Випуск другий. – С. 39 – 68.

7. Дуркалевич В. Поза межами статі, або нетристанівський архетип любові у двох новелах *fin de siècle*// Франкознавчі студії. – Зб. наук. праць/ Ред. кол. Є.Пшеничний (голов. ред.), А.Войтюк, Л.Винар та ін. – Дрогобич: Коло, 2005. Випуск третій. – С. 168 – 174.

8. Дуркалевич В. Хома Кремінь, або ще одна загадка “Сойчиного крила” // Франкознавчі студії. – Зб. наук. праць/ Ред. кол. Є.Пшеничний (голов. ред.), А.Войтюк, Л.Винар та ін. – Дрогобич: Коло, 2005. Випуск третій. – С. 175 – 184.

Анотація

Дуркалевич В.В. Синтетизм творчого мислення Івана Франка (проза початку ХХ ст.). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.06. – теорія літератури. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 2007.

Дисертацію присвячено дослідженню теоретичної проблеми синтетизму творчого мислення І. Франка. Явище синтетизму інтерпретується як визначальна властивість творчого мислення митця, аналізується його реалізація у прозових творах початку ХХ ст. На рівні художньої комунікації явище синтетизму розглядається як основне джерело трансформації комунікативної схеми “автор – твір – читач” у концептуальну схему “цілий чоловік – слово – цілий чоловік”. Запропонований тип дослідження є спробою поліметодологічного прочитання Франкової прози початку ХХ ст. як єдиного тексту, наділеного відкритою інтерпретаційною перспективою.

Ключові слова: синтетизм творчого мислення, відкритий твір, інтерпретаційна модель, архетип, ініціативна ситуація.

Аннотация

Дуркалевич В.В. Синтетизм творческого мышления Ивана Франко (художественная проза начала XX в...). – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук по специальности 10.01.06. – теория литературы. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Тернополь, 2007.

Диссертацию посвящено теоретической проблеме исследования синтетизма творческого мышления И. Франко. Явление синтетизма интерпретируется как главный принцип творческого мышления писателя, анализируется его реализация в поэтике прозовых произведений начала XX в. На уровне художественной коммуникации явление синтетизма рассматривается как главный источник трансформирования коммуникационной схемы “автор – произведение – читатель” в концептуальную модель “целостный человек – произведение – целостный человек”. Предложенный тип исследования пример полиметодологического прочтения прозы И. Франко начала XX в. как единого текста с открытой интерпретационной перспективой.

Ключевые слова: синтетизм творческого мышления, открытое произведение, интерпретационная модель, архетип, ситуация инициации.

Summary

Durkalevych V.V. The synthesis of Ivan Franko's creative thinking (prose of the beginning of the XX century). – Manuscript.

The thesis for the scholarly degree of Candidate of Philology in specialty 10.01.06. – Theory of Literature. – Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk. – Ternopil, 2007.

The expression of synthesis of Ivan Franko's creative thinking is presented as the basic principle of communicative strategy formation of I. Franko's texts since the beginning of the XX century. Structural-semiotic substance of creative and receptive processes of artist's creative laboratory has been revealed.

In this dissertation for the first time in the Ukrainian literary studies the main (synthetic) aspect of Ivan Franko's creative thinking has been presented. The synthesis is considered as a complicated system of both – communicative and creative levels, in the result of which the heterogenic, multifunctional and open textual space of I. Franko's late prose is formed.

Some aspects of the creative synthesis are the phenomena parallel to Ivan Franko's understanding of the artistic communication, represented in his scientific, artistic, journalistic and epistolary inheritance. The synthetic model of I. Franko's creative mentality has been comprehended as a compile structure using the main semiotic categories such as “*intentio auctoris*” (“the author's intention”) – “*intentio operis*” (“the work's intention”) – “*intentio lectoris*” (“the reader's intention”).

For the first time such I. Franko's artistic works as "The jaj's wing", "The great noise", "Ostap's son", "Blackthorn in the foot", "Like a dream", "How Jura Shykmanjuk was crossing the Cheremosh" have been considered as well-rounded semiotic space divided into two parts – central and peripheral areas.

All the numerous elements which go to make up an open textual space are functionally related to each other and create a unity in which every element (especially intertextual, allusive, and symbolic structures) has an expressive relation to other elements. It is their interaction that conveys the message and gives rise to the reader's intellectual and emotional response. I. Franko's prose since the beginning of the XX century is unique in the sense that it has its own unforeseen imagery and evokes a specific emotional response on the part of a reader.

Artistic prose is considered as a great textual space, with its own semantic, syntactic and pragmatic strategies. Each of the stories unrolls as a heterogenic text with several subtexts which are structured by a complex system of different codes. The main of them are the enigmatic, cultural and symbolic ones. The textual diversity of I. Franko's works is the principle cause of the dynamic processes of semiosis. Thus, some of predominant matrices such as prototext, intertext, autointertext and overttext have been analyzed.

The researcher underlines that diversity of I. Franko's texts is not connected with different influences or adoptions, but with such theoretical problems as "reader for others" and "reader's creative, inspiring impulse"... The heterogenic and polyphonic peculiarities of I. Franko's texts are conveyed as the exceptionally conducted creative intercultural dialogue.

The symbolic and archetypical structure of Ivan Franko's texts has been explained as a specific existential discourse with the model of initiation as dominant. A special attention is paid to semantic majorants. Aesthetic elements which structure the art expression of situation of initiation are the death, the scene of cross, the chain of tests, the second birth, the gain of wisdom. The Self (following Young's conception) is the central archetype symbolizing autothematical constant of "the whole person". A special attention is paid to such archetypes as: Wing, Water, House, Road, Tree, Antihero, Word.

This work is a kind of polymethodological reading of I. Franko's late prose as a unity text with an open perspective of interpretation.

Key words: synthesis of creative thinking, open work, model of interpretation, archetype, the situation of initiation.